

Naar een levende begraafplaats

Beleidsplan begraven in Enkhuizen

Gemeente Enkhuizen
Januari 2009

Inhoud

Hoofdstuk 1: Inleiding
Hoofdstuk 2: Achtergrond
Hoofdstuk 3: Bevindingen
Hoofdstuk 4: Kosten en dekking
Hoofdstuk 5: Beleidsvisie
Hoofdstuk 6: Kostenmaatregelen
Hoofdstuk 7: Administratie
Hoofdstuk 8: Regelgeving

Leeswijzer

Dit rapport kan op twee manieren worden gelezen:

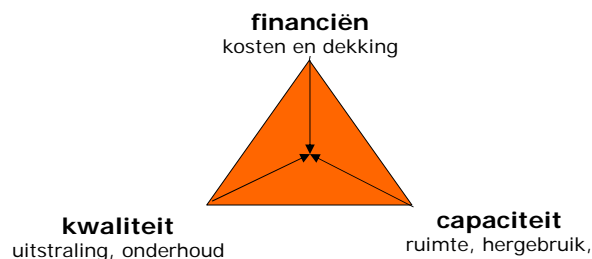
- Op hoofdlijnen: lees de tekstkaders bovenaan de pagina's plus de gearceerde kaders.
- Uitgebreid: lees de tekstkaders en de toelichting eronder.

1 Inleiding

Beleidsplan begraafplaats Enkhuizen

- Hoe werkt het nu? Wat kost het? En hoe wordt dit gedekt?
- Wat is onze (beleids)visie?
- Wat gaan we nu verder doen? En wat kunnen we (later) nog meer?
- Burgers en belanghebbenden vragen mee te denken over uitwerking specifieke acties.

Beleidsinvalshoeken begraafplaats

De gemeentelijke begraafplaats in Enkhuizen raakt langzaam vol. Bovendien is sprake van een niet-kostendekkende exploitatie: de jaarlijkse kosten zijn hoger dan de opbrengsten. Reden voor het college om onderzoek te laten doen naar de toekomst van het begraven en van de begraafplaats in Enkhuizen.

Dit onderzoek is uitgevoerd door K. Schiphouwer van adviesbureau Responsum uit Nijveen en J.W. van Dalen van Cyclus uit Steenwijk. Eerst is een inventarisatie gemaakt van het bestaande beleid en de bestaande werkwijze en zijn de bestaande kosten en opbrengsten in beeld gebracht. Daarbij is ook een capaciteitsberekening voor het aantal begravingen en benodigde graven voor de komende jaren opgesteld.

De bevindingen uit de inventarisatie zijn vervolgens in een tweetal workshops met medewerkers en de portefeuillehouder besproken. Op basis daarvan zijn verschillende ideeën ontwikkeld over de toekomstige koers. In deze beleidsnotitie wordt deze toekomstige koers en onze beleidsvisie op het begraven gepresenteerd. Daarbij geven we aan wat we nu verder gaan doen en wat we later nog meer kunnen oppakken.

Maatregelen vanuit drie invalshoeken

De maatregelen in dit beleidsplan zijn onderverdeeld in drie groepen:

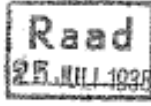
1. kwaliteit van de begraafplaats (hoofdstuk 3);
2. capaciteit van de begraafplaats (hoofdstuk 4);
3. financiën (bestaande uit kosten en dekking) (hoofdstuk 5).

Leeswijzer

Deze beleidsnota is als volgt opgebouwd. Allereerst wordt in hoofdstuk 2 ingegaan op de bestaande situatie en in hoofdstuk 3 op de bevindingen van het onderzoek. Daarbij komen ook de aantallen, de kosten en de opbrengsten aan de orde.

Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 de (nieuwe) beleidsvisie voor de begraafplaats en het begraven gepresenteerd en in hoofdstuk 5 de acties die nodig zijn om de beleidsvisie uit te voeren. Hierbij is onderscheid gemaakt in a) wat doen we al, b) wat gaan we nu verder binnen de bestaande beleidskaders doen en c) wat doen we nu nog niet, maar kunnen we mogelijk later oppakken. In hoofdstuk 6 wordt ingegaan op de kostenbeheersing en de kostendekking en in hoofdstuk 7 staat informatie over de administratie en overige zaken. In hoofdstuk 8 staat ten slotte een overzicht van de maatregelen met de planning. Voor details en nadere achtergrondinformatie wordt verder verwezen naar de bijlagen.

2 Achtergrond en beleidsuitgangspunten

<p style="text-align: center;">Bestaande begraafplaats</p> <ul style="list-style-type: none">• Historische, aantrekkelijke begraafplaats• Regelgeving<ul style="list-style-type: none">• (nieuwe) wet op de Lijkbezorging• Beheerverordening• Verordening begraaftarieven• 65 begravingen per jaar, waarvan 13 in bestaande graven en 6 in een algemeen graf• Vrijwel geen ruimingen	<p>...ING I. Bijlage tot het verslag der handelingen van</p> <p>6.</p> <p>VERORDENING ALGEMEENE BEGRAAFPLAATS.</p> <p> Enkhuizen,</p> <p>uw vergadering van 28 Maart 1938 is vastgesteld e meene begraafplaats dezer gemeente. totstandkoming van deze regeling hield verband me</p> <p>Er is nog een oude verordening uit 1938 gevonden</p>
--	---

Ligging en uitstraling begraafplaats

De begraafplaats van Enkhuizen is gelegen tegen het stadscentrum en tegen de oude zeewering. Al vanaf 1831 is dit een plek waar dierbaren werden begraven en waar nabestaanden naar toe konden gaan voor het verwerken van hun verlies. De begraafplaats is omringd met groen en heeft daardoor een natuurlijke uitstraling. Er is sprake van een hoog niveau van onderhoud. De begraafplaats fungeert daarmee als een gewaardeerd rust- en gedenkpark.

Voorzieningen op de begraafplaats

De begraafplaats heeft circa 2900 graven. Hiervan zijn 56 graven aangewezen als cultuurhistorische graven (collegebesluit 27 juli 1993, zie bijlage 1): 7 graven van personen die voor Enkhuizen van bijzondere betekenis zijn geweest, 21 oorlogsgraven en 28 graven met bijzondere bedekking. Verder staan er enkele urnenmuren, (waarvan de laatste in 2003 is gebouwd), is er een veld voor asverstrooiing en een zuil om gedenkplaatjes aan te hangen.

Op de begraafplaats bevindt zich verder een aula, een kantoor, een werkplaats en een opslagruimte voor materiaal. De gemeente heeft een beheerder aangesteld die er voor zorgt dat alles op de begraafplaats ordentelijk verloopt en hij verstrekt informatie over de begraafplaats en de graven. De beheerder verzorgt ook de begraafplaatsadministratie.

Voor het onderhoud van onderhoud van het park (groenonderhoud) maakt de gemeente gebruik van aannemers. Ook voor het grafdelven wordt gebruik gemaakt van (gespecialiseerde) aannemers. Een gedeelte van de begraafplaats wordt vrijgehouden voor het geval zich een calamiteit voordoet waarbij tegelijkertijd onverhoopt meerdere mensen uit Enkhuizen komen te overlijden.

Aantallen begrafenissen en soorten graven

Er vinden ongeveer 65 begrafenissen per jaar plaats, waarvan ongeveer 13 in een bestaand graf en 6 in een algemeen graf. Dat betekent dat jaarlijks ongeveer 46 nieuwe graven nodig zijn.

Een graf in Enkhuizen biedt plek om twee overledenen boven elkaar (2-diep) te begraven. Er zijn drie soorten graven:

- eigen graven die de gemeente in het verleden voor onbepaalde tijd heeft afgegeven, veelal met afkoop van onderhoudsrechten. Deze graven worden niet meer uitgegeven. Dit betreft 670 graven.
- eigen graven die de gemeente (tegen betaling) voor 20 jaar heeft afgegeven. Dit zogenaamde uitsluitend recht kan vervolgens worden verlengd. De rechthebbende van dit graf mag bepalen wie er in wordt begraven. Rechthebbenden moeten hiervoor per jaar een bedrag voor grafonderhoud betalen.

- algemene graven die de gemeente beschikbaar stelt voor het begraven van overledenen. De gemeente behoudt zelf het recht en mag daarmee bepalen wie er in dit graf worden begraven. Dit gebeurt op volgorde, waardoor twee mensen zonder verdere (familie)binding bij elkaar in één graf terecht komen. Dit is voor nabestaanden goedkoper dan een eigen graf. Nabestaanden worden wél in de gelegenheid gesteld een steen op de heft van het algemeen graf plaatsen.

In principe kan de gemeente een algemeen graf na de wettelijke grafrust (momenteel 10 jaar) ruimen en opnieuw gebruiken. Dit geldt ook voor een eigen graf waarvan het uitsluitend recht is vervallen en daarmee is terugvervallen aan de gemeente. In praktijk vinden ruiming in Enkhuizen niet of veel later plaats.

Bestaand beleid en werkwijze

Het bestaande beleid en werkwijze zijn historisch bepaald. Tot nu toe is geen aparte beleidsvisie voor de begraafplaats opgesteld. Wel heeft de gemeenteraad in verordeningen regels vastgesteld ten aanzien van het beleid en beheer van de begraafplaats en de tarieven. De volgende wetgeving en gemeentelijke verordeningen zijn van toepassing:

- Wet op de Lijkbezorging. Deze wet regelt wat er na overlijden met een menselijk lichaam moet gebeuren. De Tweede Kamer heeft in 2008 op hoofdlijnen ingestemd met de plannen om de bestaande wet (uit 1991) te wijzigen. Verdere besluitvorming over de nieuwe wet is voorzien in 2009.
- Beheersverordening gemeentelijke begraafplaats Enkhuizen 2000. In deze verordening zijn regels opgenomen voor allerhande zaken die zich op de begraafplaats (kunnen) voordoen, zoals regels voor orde en rust, de procedures voor het begraven en de indeling van graven, uitgifte en verlengen van grafrechten, de regels voor de grafbedekking, de instandhouding van historische en bijzondere graven en het bijhouden van een register.
- Verordening op de heffing en invordering van rechten gemeentelijke begraafplaats Enkhuizen 2009 met bijbehorende tarieventabel 2009.

Opmerkingen over de nieuwe wet op de Lijkbezorging

In de nieuwe wet op de lijkbezorging worden de mogelijkheden verruimd om het beheer van graven die voor onbepaalde tijd zijn uitgegeven te verbeteren. De verplichting om rechthebbenden te informeren over de afloop van de rechtstermijn komt juridisch te vervallen. Dat laat onverlet dat het natuurlijk wel netjes en zorgvuldig is om rechthebbenden (voor zover die te bereiken zijn) te informeren.

De verlengingstermijn voor een graf met een uitsluitend recht moet worden vastgesteld op 5 jaar of een veelvoud van 5 jaar. Gemeenten kunnen één termijn kiezen (tot 20 jaar). Ook zal de bewaartermijn voor urnen en/of asbussen worden verlaagd van 20 naar 10 jaar.

Opmerkingen over de verordeningen

- De rechthebbende op een graf heeft in Enkhuizen tevens het recht tot het plaatsen van grafbedekking. Hiervoor worden geen extra leges in rekening gebracht. Bij andere begraafplaatsen is dat soms wél het geval.
- Naast het grafrecht wordt een jaarlijks bedrag voor (graf)onderhoud in rekening gebracht. Uit de verordening blijkt niet wat precies onder grafonderhoud wordt verstaan: onderhoud van het graf en/of onderhoud van de begraafplaats zelf.
- In de verordening is sprake van een verlengingstermijn voor een algemeen graf. Dit is volledig in tegenstelling tot de bedoeling van een algemeen graf. Het recht op het graf berust bij de gemeente en de gemeente bepaald wie er in deze graven begraven worden. Na afloop van de wettelijke grafrust termijn heeft de gemeente de mogelijkheid om deze graven te ruimen en opnieuw in gebruik te nemen.
- De beheersverordening bevat een aantal die onduidelijk zijn, nodeloos ingewikkeld omschreven of niet praktisch uitvoerbaar. Zo is niet aangegeven wat precies onder grafonderhoud wordt verstaan, welke verplichtingen de rechthebbenden en de gemeente daarvoor hebben. Een nieuwe redactie van de beheersverordening (met toelichting) is gewenst en bij het aannemen van de nieuwe wet op de lijkbezorging zelfs noodzakelijk omdat die nieuwe wet noopt om regels aan te passen of toe te voegen.

Door het verlenen van een uitsluitend recht op een graf verleent de gemeente een zakelijk recht aan een rechthebbende persoon. De verordening die op het moment van uitgifte van kracht was, blijft van kracht op het verleende recht. (Het zijn een soort algemene voorwaarden die niet tijdens de overeenkomst

gewijzigd kunnen worden). Zolang de rechthebbende de leges voor zijn/haar rechten en onderhoudsverplichting blijft betalen en zorgt voor een goede op naam stelling van het recht kan de rechthebbende tot in lengte van dagen het uitsluitend recht behouden. Zolang er dus graven zijn met oude rechten blijft de oude verordening voor deze graven van kracht.

Indien echter volgens de regels van de voor deze graven geldende verordening het recht aan de gemeente vervalt, ontstaat een nieuwe situatie. De gemeente mag dan formeel kiezen voor verwijdering van de grafbedekking om op termijn het graf te laten ruimen. Een andere mogelijkheid is het opnieuw uitgeven van het graf aan een nabestaande of belangstellende onder de nu geldende verordening.

Maatregel 1 aanpassen beheersverordening

2009

Aanpassen van de bestaande beheersverordening. Hierin onder andere het volgende opnemen:

- *actualiseren aanvullende regels college tav grafbedekking, etc.*
- *verduidelijken wat onder grafonderhoud wordt verstaan*
- *vervolgens ook de heffingsverordening aanpassen om aansluiting te krijgen bij de nieuwe beheersverordening en om tarieven te vereenvoudigen*

Maatregel 2 handhaven regels uit (aangepaste) beheersverordening

vanaf 2009

Na vervallen van het grafrecht of verstrijken van de begraaftermijn grafbedekking verwijderen.

- *op termijn algemene graven ruimen*
- *graven hergebruiken, heruitgeven, schudden of ruimen.*

3 Bevindingen bestaande situatie

Capaciteit

- Vergrijzing zorgt voor hogere sterftcijfers
- Begraven blijft constant 63 per jaar, sterke toename crematies.
- Bij ongewijzigd beleid:
 - ruimte om te begraven tot 2017
 - begraven tot 2017
 - ruimte voor urnengraven tot 2012

Kwaliteit

- Het onderhoudsniveau is hoog
- Intensief oppervlakgebruik

Foto

3.1 Capaciteit begraafplaats

Door de vergrijzing neemt het sterftcijfer de komende decennia toe. Op basis van sterfteprognoses van het CBS en de 10 jaar historie is een schatting gemaakt van het sterftcijfer in Enkhuizen voor de periode tot 2050. Verwachting is dat het sterftcijfer toeneemt van 130 (in 2009) naar 223 (in 2050). Op grond van ervaringen uit de afgelopen decennia neemt echter tegelijkertijd de verhouding begraven / cremieren af. Door deze ontwikkeling blijft het aantal verwachte begravingen in Enkhuizen stabiel op circa 63 begravingen per jaar. Zie ook bijlage 2

De medewerkers van de begraafplaats hebben een inventarisatie gemaakt van het aantal beschikbare graven en urnenplaatsen op de begraafplaats.

Graven	Eind 2008 zijn er nog 377 uit te geven eigen graven beschikbaar en zijn er nog 49 begraafplekken voor algemene graven. Jaarlijks zijn ongeveer 46 algemene graven nodig en 6 algemene begraafplekken. Dat betekent dat er met het huidige uitgiftebeleid tot het jaar 2017 ruimte is.
Urnengraven	Eind 2008 zijn er nog circa 28 urnengraven beschikbaar. Met een uitgifte van ongeveer 7 per jaar is vanaf 2012 plek voor nieuwe urnengraven nodig. Hiervoor kan waarschijnlijk (met enige creativiteit) nog wel ruimte op de begraafplaats worden gevonden. Om enige jaren vooruit te kunnen zijn ongeveer 100 plaatsen nodig. Ook omdat verwacht wordt dat door een toename van het aantal crematies de vraag naar urnengraven langzaam oploopt (circa 9 per jaar in 2020 en circa 11 per jaar in 2030).
Urnennissen	Eind 2008 zijn nog 103 urnennissen beschikbaar. Met een uitgifte van 6 per jaar en een langzame toename per jaar is er vooralsnog voor ongeveer 15 jaar ruimte.

Voor een overzicht van de inventarisatie wordt verwezen naar bijlage 3.

Maatregel 3 plek zoeken voor nieuwe urnengraven

Plek(ken) zoeken op de begraafplaats voor ongeveer 100 nieuwe urnengraven en deze plek(ken) inrichten.

2009

3.2 Kwaliteit begraafplaats

Het onderhoudsniveau op de begraafplaats is hoog en de begraafplaats oogt rustig ondanks het intensieve gebruik van de oppervlakte. Graven liggen vrij dicht op elkaar: de bruto graf oppervlak is 6,5 m².. Inbreiding op het bestaande terrein (= het creëren van graven in groen- of bosstroken) is slechts beperkt mogelijk en kan ten koste gaan van de (beeld)kwaliteit van de begraafplaats.

4 Kosten en dekking bestaande situatie

Kosten en dekking

- Bijna €250.000 kosten per jaar
- Circa €125.000 opbrengst per jaar uit tarieven. Deels ter dekking van toekomstige kosten.

Dekking

- Tarieven mogen maximaal 100% van de kosten dekken
- In Enkhuizen wordt dat bij lange na niet gehaald
- Opbrengsten voor winstgevend onderdeel mogen ingezet worden ter dekking van verliesgevend onderdeel

Werkzaamheden en kosten begraafplaats

De gemeente voert verschillende activiteiten voor het beleidsveld begraven uit. Deze activiteiten zijn als volgt in te delen:

Activiteiten	Wat valt hier onder?
1. beheren /onderhouden begraafplaats	<u>Groenbeheer</u> : maaien, hagen knippen, snoeien bomen, blad opruimen, grindpaden, beplanting, etc. <u>Vastgoedbeheer</u> : onderhoud gebouwen, gas, water, elektra, afval, OZB, erfpacht, etc. <u>Onderhoud graven en urnenmuur</u> : het schoonhouden en rechtzetten van graven, grafstenen en urnenmuur.
2. grafdelven en urnen plaatsen	Graafwerkzaamheden (openen en sluiten graf), voorlopen, etc.
3. beleid, regie en administratie begraafplaats	<u>Beleid en regie</u> : opstellen verordening, beleidsvoorstellen, voorlichting, advisering, afhandeling vragen/klachten, etc. <u>Administratie</u> : Bijhouden begraafregister, boekhouding, facturering, verlenging grafrechten, onderhoudscontracten, etc.

De kosten voor het beheer en onderhoud van de begraafplaats komen ieder jaar terug. Het maakt daarbij niet veel uit of er veel of weinig begrafenissen plaatsvinden. Alleen bij grote uitbreidingen van de begraafplaats zal sprake zijn van extra inrichtingskosten en hogere kosten voor beheer en onderhoud.

De kosten voor het grafdelven en het plaatsen van urnen zijn direct afhankelijk van het aantal bijzettingen. Hoe meer begrafenissen, hoe hoger de kosten. De kosten voor beleid, regie en administratie bestaan voor een groot deel uit jaarlijkse vaste kosten en voor een deel zijn ze afhankelijk van het gebruik van de begraafplaats.

De totale jaarlijkse kosten bedragen €245.000 (begroting 2008). Zie bijlage 4 voor een nadere verdeling.

Maatregel 4 Aanpassen financiële administratie

2009

De financiële boekhouding zo inrichten dat per deelproduct of activiteit wordt bijgehouden wat de kosten en opbrengsten zijn, zodat beter op de verschillende (kosten) onderdelen kan worden gestuurd.

Dekking van de kosten

De kosten van de begraafplaats worden gedekt uit de opbrengsten uit tarieven (lijkbezorgingrechten) en de algemene middelen. De opbrengst uit de tarieven bedraagt € 126.000 (begroting 2008). Dat geeft een dekkingspercentage van iets meer dan 50% (zonder rekening te houden met de storting/onttrekking in de voorziening vooruitbetaalde gelden).

De inkomsten uit de tarieven zijn in Enkhuizen als volgt onder te verdelen (zie ook bijlage 5):

- Inkomsten uit grafrechten (inclusief rechten voor urnennis)
- Inkomsten voor grafonderhoud (inclusief onderhoud urnennis)
- Inkomsten uit bijdragen voor begraven (openen/sluiten graven en voorlopen) en urnenbijzettingen
- Overige inkomsten (voor aanvullende diensten als verstrooiing as, plaatsen herdenkingsplaatje, leges overschrijven grafrecht en gebruik aula. Het totaal van deze inkomsten is beperkt).

De inkomsten voor het begraven en bijzettingen zijn direct afhankelijk van het aantal begravenissen, bijzettingen en ruimingen. Tegenover deze inkomsten staan ook directe kosten voor de te verrichte handelingen, zoals grafdelven.

In Enkhuizen worden niet (zoals bij sommige gemeenten) apart leges geheven voor het plaatsen van een grafsteen. Deze leges zijn verdisconteerd in het grafrecht. Enkhuizen brengt wél apart onderhoudskosten in rekening gebracht, terwijl sommige andere gemeenten die onderhoudskosten hebben verdisconteerd in het grafrecht of de begraafrechten. In bijlage 6 is een overzicht gegeven van de hoogte van de tarieven van enkele gemeenten uit de buurt.

Verrekening met voorzieningen vooruitbetaalde gelden

Grafrechten en grafonderhoudskosten worden voor meerdere jaren ontvangen. Via de voorziening vooruitbetaalde kosten wordt dit meerjarig geëgaliseerd. De in Enkhuizen gehanteerde methodiek is administratief ingewikkeld en onduidelijk en geeft mede daardoor geen inzicht in de bestaande situatie. Belangrijke tekortkoming is dat er geen matching plaats vindt tussen de huidige opbrengsten en toekomstige kosten (zoals de accountant in 2004 ook heeft geadviseerd). Zo is niet berekend (bijvoorbeeld via een 20-jarenraming van kosten en baten) of de voorziening voldoende dekking geeft voor de toekomstig te maken beheerkosten van de begraafplaats. Zie ook bijlage 7.

Kostendekkendheid, maximaal 100%

De gemeente mag tarieven heffen ter dekking van de kosten die zij maakt voor het beheer van de begraafplaats. De gemeenteraad past jaarlijks op advies van het college de hoogte van de leges en rechten in de tarieventabel aan. Bij het vaststellen van de hoogte van de leges en heffingen moet de raad rekening houden met drie soorten aspecten: wettelijke, economische en maatschappelijke aspecten. In de eerste plaats gaat het om de wettelijk toegestane mogelijkheden: de opbrengst uit leges en heffingen mag niet hoger zijn dan de kosten die de gemeente aan het betreffende tariefproduct toerekent. Of te wel: leges mogen maximaal 100% kostendekkend zijn. Dit geldt per verordening, zodat 'verlies' op het ene onderdeel kan worden gecompenseerd met 'winst' op het andere onderdeel. In de tweede plaats gaat het om de mogelijkheden die "de markt" bieden: het te veel verhogen van de begraafrechten kan per saldo leiden tot ontwijkgedrag en daarmee lagere totaalopbrengsten. In de derde plaats is het uiteraard nog van belang wat maatschappelijk (en daarmee politiek) aanvaardbaar is.

Uit jurisprudentie blijkt dat de eis dat de opbrengsten de kosten niet mogen overschrijden geldt op 'verordeningenniveau' en niet op 'heffingenniveau'. Hierdoor bestaat er ruimte om tarieven die onder de kostprijs liggen te compenseren met tarieven die daarboven liggen, mits deze gecombineerd zijn binnen één verordening. Voor de activiteiten die binnen de verordening lijkbezorgingrechten vallen, zijn de tarieven nu lang niet kostendekkend.

5 Beleid en beleidsvisie

Beleidsvisie

- Begraafplaats actief blijven gebruiken
- Levend houden
- Behoud van goede, kwalitatieve en historische uitstraling
- Bestaande en toekomstige gebruikers dragen evenwichtig bij in dekking van de beheerskosten

Bestaand beleid

- Inventarisatie grafrechten
- Update grafregister
- Actieve tenaamstelling

Aangepast beleid

- Herregistratie grafrechten
- Hergebruik oude graven

Wat kunnen we later nog meer doen?

- Gebruik maken nieuwe mogelijkheden aangepaste wetgeving
- Uitbreiden begraafplaats

Beleidsvisie

Enkhuizen heeft een bijzondere begraafplaats. Het is een plek die voor veel inwoners van Enkhuizen waardevol is. Een plek waar de levenden komen om de doden te herdenken. Het is van belang voor Enkhuizen dat dit park zijn kwaliteit en cultuurhistorische waarde behoudt, ook voor de toekomst. Het moet een zagezegd levende begraafplaats worden en blijven. Dat heeft geleid tot de volgende visie:

Visie op de begraafplaats

De gemeente Enkhuizen wil de bestaande begraafplaats levend houden door deze actief te blijven gebruiken als gedenkpark voor overledenen uit het verleden én de toekomst. Dit met behoud van een goede, kwalitatieve en historische uitstraling. Om de beheerskosten van de begraafplaats te dekken, wordt van bestaande en toekomstige gebruikers een evenwichtige financiële bijdrage gevraagd.

Begraafplaatsen geven inzicht in plaats en tijd. Ze geven informatie over de gebruiken en de gewoonten en de rituelen rondom het begraven. De vergankelijkheid van het menselijk bestaan is op een begraafplaats (zichtbaar en) voelbaar. De mensen die er zijn begraven hadden ieder een eigen verhaal welke per individu niet is te achterhalen. Deze levensverhalen zijn opgenomen in de *collectiviteit* van de begraafplaats. Deze *collectiviteit* is het levende verhaal van de begraafplaats.

Een bezoeker zal een wandeling over een begraafplaats anders ervaren dan een bezoek aan een museum, een park of een restaurant. Er is de individuele behoefte aan stilte en rust en de ontmoeting met vergankelijkheid en voorbije levens. De ervaring van deze twee werelden op een afgesloten begraafplaats annex gedenkpark is een mysterie.

De gemeente streeft er naar om met de inzet van doelgerichte maatregelen steeds opnieuw ruimte te creëren in en rond de bestaande begraafplaats. De gemeente kiest hierbij voor het stimuleren van hergebruik, inschikking en het creatief gebruik van ongebruikte ruimtes. De begraafplaats kan dan langer en hopelijk tot in lengte van jaren worden benut en blijft een actieve herdenkplek voor de inwoners van Enkhuizen. Bovendien kan zo worden voorkomen (en in ieder geval uitgesteld) dat een nieuwe begraafplaats aan de rand van Enkhuizen moet worden ingericht.

Bijkomend voordeel is dat de begraafplaats dan ook voor de toekomst opbrengsten uit grafrechten en onderhoudskosten genereert ter dekking van de gemaakte kosten.

5.1 Wat doen we nu al?

De afgelopen jaren heeft de ambtelijke organisatie de bestaande (graf)rechten geïnterpreteerd en in een computersysteem ingebracht. Het is nu van belang dit bestand actueel te houden en te benutten om te sturen op de beschikbare en benodigde ruimte. In bijlage 8 staat een cijfermatig overzicht. Eind 2008 is van circa 130 graven (nog) niet bekend wie de rechthebbende is. Verder kunnen circa 150 graven (vooralnog) niet worden gebruikt omdat deze graven niet met een graafmachine bereikt kunnen worden of omdat het om een dubbele rij gaat.

De rechten zijn uniform vastgelegd in de begraafplaatsen administratie. De gemeente Enkhuizen voert een actief beleid om de uitgegeven rechten actueel te houden.

De beheerder op de begraafplaats ziet toe dat alles op de begraafplaats ordentelijk verloopt. Verder verstrekt hij informatie aan bezoekers over de ligging van de graven.

5.2 Wat gaan we nu verder doen?

Van een flink aantal graven is de status niet duidelijk. De komende periode zal de gemeente actie ondernemen om ook voor deze graven de rechthebbenden te achterhalen.

Maatregel 5 Verbeteren begraafadministratie <i>Actieve inventarisatie en registratie uitvoeren van onduidelijke graven</i>	1^e kwartaal 2009
--	------------------------------------

Na vervallen van rechten of afloop graftermijn: grafbedekking verwijderen en op termijn ruimen

In de verordening is opgenomen dat het uitsluitend recht bij het niet voldoen aan het gestelde in de verordening op het gebied van tenaamstelling, onderhoud en/of betaling leges vervalt aan de gemeente. De regels uit de verordening willen we consequent en stringenter gaan uitvoeren. Dit betekent dat bij het vervallen van het recht of bij afloop van de graftermijn bij een algemeen graf de grafbedekking wordt verwijderd. Op termijn zullen deze graven opnieuw onder de huidige verordening worden uitgegeven (na ruiming). De aanpak vergt wel de nodige zorgvuldigheid richting nabestaanden. Er zal een duidelijk uitvoeringsprotocol moeten komen, evenals een duidelijk voorlichtingsprotocol om dit aan nabestaanden en (voormalig) rechthebbenden kenbaar te maken.

Voorlichting over de regels

De voorlichting over de (regels op de) begraafplaats zal nader worden uitgewerkt en voor inwoners en rechthebbende worden ontsloten. Hierdoor wordt de beheerder ontlast. Dit kan goed via internet of via een folder (die via internet kan worden gedownload). De volgende onderdelen kunnen daarin worden opgenomen:

- o De bestaande regels over de begraafplaats (uit de verordeningen en de aanvullende regels die het college heeft gesteld, bijvoorbeeld ten aanzien van de grafbedekking)
- o uitleg over begraven, ruimen, schudden en soorten graven.
- o Overleg met begrafenisondernemers over regels en wensen rondom het begraven.
- o Uitleg nut en noodzaak van het beleid van de gemeente om het hergebruik van graven te stimuleren (familiegraven: 2 per graf, schudden, hergebruik, beleid afgekochte graven)

Maatregel 6 Voorlichting aan inwoners en rechthebbenden <i>Vormgeven aan de voorlichting over de richtlijnen voor de begraafplaats en het begraven.</i> - ontsluiten via internet - met uitleg nut en noodzaak hergebruik graven - ontlasten beheerder.	2009-2010
--	------------------

5.3 Wat kunnen we nog meer doen?

Historisch besef

Een begraafplaats die al vanaf 1831 in gebruik is, is een bron van vele verhalen. Een dergelijk historische begraafplaats verdient een goede archivering. De gemeente wil aandacht geven aan het vastleggen van deze oude en recentere historie voor het nageslacht. Gezien de toenemende aandacht voor de historie willen wij het particulier initiatief stimuleren. Nadrukkelijk kan daarbij aandacht besteedt worden aan de rijke verhalen van overledenen die een laatste rustplaats op de gemeentelijke begraafplaats hebben gevonden. In de gemeente Hoogeveen is dat onlangs ook gebeurd. De historische vereniging heeft in een boeiend boek de historie van de bestaande begraafplaatsen en van de begraven personen in beeld gebracht en daarmee de begraafplaatsen weer dichterbij de levende mensen gebracht.

Maatregel 7 onderzoek particulier initiatief

2009

Onderzoeken of belangenbehartigers of particulieren geïnteresseerd zijn om de verhalen van en achter de historische begraafplaats in beeld te brengen.

Betere benutting grafruimtes

Een graf biedt de ruimte om twee overledenen tegelijk of na elkaar te begraven (2-diep). Er worden echter lang niet altijd twee overledenen in een graf begraven. Dat is jammer, want daardoor blijft schaarse ruimte op de begraafplaats onbenut. Door combinaties te vormen van (verre) familieleden, vrienden of andere relaties kan het grafgebruik beter worden benut. Bovendien kan dit er toe leiden dat graven minder snel geruimd hoeven te worden.

Hergebruik stimuleren (familiegraven)

Door een (aan)gepaste tariefstelling en duidelijke voorlichting willen wij verder het hergebruik van oude graven stimuleren met inachtneming van de wettelijk gestelde termijn van grafrust. Het is namelijk mogelijk en voor veel familieleden ook interessant om het graf van bijvoorbeeld hun (groot)ouders opnieuw te gebruiken. Dat kan door de eventueel onverteerde resten eerst onderin het bestaande graf te begraven (het zogenaamde schudden), waarna weer ruimte voor twee nieuwe bijzettingen ontstaat. Op deze manier ontstaan familiegraven waar Enkhuizenaren langer binding mee houden (een oud graf wordt weer "levend"), uitbreiding van de begraafplaats is dan minder snel nodig en bovendien geeft het ook weer nieuwe inkomstenbronnen uit oude graven.

We denken dat het zinvol is dat de gemeente geïnteresseerde Enkhuizenaren en lokale organisaties nauw bij de uitwerking van ideeën betreft, waarbij het ook mogelijk is dat andere organisaties een deel van de uitvoering op zich nemen. Gedacht kan worden dat een op te richten groep "Vrienden van de begraafplaats" of andere particulieren hierin een rol gaat spelen.

Uitbreiden op en rond de begraafplaats

In en rond de bestaande begraafplaats zijn niet veel mogelijkheden om uit te breiden. Echter met enige creativiteit is wel het een en ander mogelijk. Tijdens de inventarisatie en de brainstorm zijn de volgende ideeën naar voren gekomen:

- Het park bij het Donkere Laantje bij de begraafplaats betrekken. Tevens onderzoeken of nog andere ruimtes in de buurt van de begraafplaats bij de begraafplaats kunnen worden betrokken.

Overige ruimten op de begraafplaats benutten voor kleinschalig urnengrafveld.

- Oprichten van een zogenaamde grafmuur of galerijgraf waarin de bovengronds gestapeld begraven mogelijk is. In Zuid-Europese landen wordt deze manier van begraven al vele jaren toegepast. In Nederland is hier nog weinig ervaring mee opgedaan. Op de Oosterbegraafplaats in Enschede en op de particuliere begraafplaats Heer-

Graven galerij op Oosterbegraafplaats Enschede

Maastricht is dit al mogelijk. Dichterbij, in Lelystad, heeft de gemeenteraad besloten ook een grafmuur te gaan bouwen. Dit op basis van onderzoek, waaruit bleek dat hier bij de bevolking voldoende animo voor was. Een dergelijk galerijgraf kan gecombineerd worden met een urnenmuur.

Maatregel 8 starten onderzoek uitbreidingsmogelijkheid begraafplaats <i>Uitbreidingsmogelijkheden voor de begraafplaats onderzoeken bij de huidige locatie (op de begraafplaats zelf en gebied langs het Donkere Laantje en voor een galerijgraf voor bovengronds begraven)</i>	2010
---	-------------

Uitbreiding voorlichting

Naast de voorlichting over de regels, kan de voorlichting en informatie verder worden uitgebreid. De gemeente kan dit zelf doen, maar interessanter is wellicht hiervoor aansluiting te zoeken bij particuliere initiatieven of particulieren te vragen of zij hier al dan niet met subsidie een bijdrage aan willen leveren. Particuliere organisaties kunnen soms beter dan de gemeente nut en noodzaak uitleggen. Ideeën zijn:

- Het openbaar deel van het grafregister (wie ligt waar?) ontsluiten via internet, zodat bezoekers thuis (of anders in een internetcafé of in de bibliotheek) rustig kunnen uitzoeken wie waar ligt.
- De bestaande grafzerken fotograferen en via internet te ontsluiten. Via het particuliere initiatief www.online-begraafplaatsen.nl zijn al verschillende begraafplaatsen in beeld gebracht. Wettelijk is dat toegestaan. Als nabestaanden bezwaar maken, wordt de betreffende foto van de zerk van de website verwijderd.
- Informatie over kleding (bevordering betere ontbinding van lijken)

Actiever ruimingbeleid

Enkhuizen voert nu geen actief ruimingbeleid. Ook niet als jaren geen onderhoudskosten meer zijn betaald. Dit komt deels omdat nabestaanden of rechthebbenden niet (meer) te achterhalen zijn. De nieuwe wet op de Lijkbezorging biedt straks ruimere mogelijkheden om graven die voor onbepaalde tijd (dus niet eeuwig!) zijn uitgegeven, weer terug te nemen en over vijf jaar opnieuw uit te geven.

Voor de ruiming zal de gemeente een gespecialiseerd bedrijf inschakelen. Voor de ruiming van eigen graven is maatwerk nodig. Het ruimen van de algemene graven kan collectief gebeuren wanneer weer grafruimte nodig is. Wel zal bij het vervallen van de onderhoudstermijn de graftekens worden alvast worden verwijderd.

Maatregel 9 aanpassen beheersverordening aan nieuwe wetgeving <i>Na het vaststellen van de nieuwe Wet op de Lijkbezorging zo snel mogelijk aanpassen verordening en opzetten nieuw (ruimings)beleid</i>	2009
---	-------------

6 Maatregelen gericht op kostenbeheersing en kostendekking

Wat doen we al?

- Uitbesteding niet kernactiviteiten

Wat gaan we verder doen?

- Heruitgifte graven onder nieuwe verordening
- Verduidelijking in beheersverordening en heffingsverordening

Wat kunnen we (later) nog meer doen?

- Aanpassen verordening en tarieven na vaststellen nieuwe wet op de lijkbezorging

6.1 Wat doen we al?

De activiteiten begraven, ruimen en voorlopen worden niet of niet meer in eigen beheer uitgevoerd. Hierdoor ontstaat een beter zicht op de kosten. Doordat de gemeente zich vooral richt op de basisactiviteiten op de begraafplaats, kunnen de kosten goed worden beheerd.

Gemeente doet alleen basisactiviteiten

De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer van de begraafplaats. Dit bestaat uit het administratief beheer en het parkonderhoud. Verder zorgt de gemeente voor het grafdelven voor een zogenaamde voorloper bij een begrafenis. Ter ondersteuning verstrekt de gemeente voorlichting, zorgt ze voor de handhaving van de regels en stelt ze op verzoek de aanwezige aula ter beschikking

De gemeente verzorgt in principe alleen het basispakket en geen aanvullende activiteiten. Dat is namelijk een taak voor de begrafenisondernemer. Indien van de gemeente in bijzondere gevallen toch extra dienstverlening wordt gevraagd, dan wordt dit aanvullend bij de begrafenisondernemer in rekening gebracht. Uitgangspunt hierbij is dat dit alleen bij uitzondering gebeurt.

Maatregel 10 jaarlijks afstemmingsoverleg met alle begrafenisondernemers vanaf 2009
Om duidelijkheid te scheppen en te houden vindt jaarlijks een afstemmingsoverleg tussen gemeente en begrafenisondernemers plaats.

6.2 Wat gaan we nu nog meer doen?

Daar waar verder mogelijk, zal gekeken worden of verdere kostenbeheersing mogelijk is. Beseft moet echter worden dat er altijd kosten zullen blijven als we de begraafplaats als park op een goed niveau blijven beheren. Verder zullen nieuwe inrichtingen in en rond de begraafplaats ook extra kosten met zich meebrengen. Om het tekort in dekking niet te veel te laten oplopen, is het nodig dat zowel van de oude als de nieuwe graven financiële bijdragen worden geleverd. Daar krijgen nabestaanden dan ook wat voor terug: een mooi en goed verzorgd begraafpark.

Formeel vervallen graven onder nieuwe verordening heruitgeven

Indien een graf niet of niet tijdig is overgeschreven, kan de gemeente er voor kiezen het graf toch opnieuw uit te geven. Dit hoeft dan echter niet meer onder de oude verordening. De heruitgifte van niet of niet tijdig overgeschreven grafrechten kunnen namelijk worden beschouwd als het opnieuw uitgeven van het

grafrecht. Omdat de ingangsdatum van dat nieuwe recht in 2009 of later plaatsvindt, is de dan geldende verordening van toepassing. Oude rechten op basis van de oude verordening zijn dan vervallen. Dit biedt bijvoorbeeld de mogelijkheid om grafonderhoudsrechten op basis van de nieuwe verordening in rekening te brengen. Dat draagt bij aan de financiële dekking van de begraafplaats.

Discussie over aanpassing tarieven

Aanpassingen in de beheersverordening en de heffingsverordening, evenals de uitvoering van de regels uit de verordening zullen ook effect hebben op de inkomsten. Hier zijn verschillende varianten mogelijk, waarbij de vraag relevant is: gaan we voor maximale dekking? Of accepteren we dat de begraafplaats niet 100% kostendekkend blijft?

Om de begraafplaats in de toekomst enigszins rendabel te houden, is het nodig dat er blijvend voldoende opbrengsten worden gegenereerd ter dekking van de huidige en toekomstige beheerskosten. Het liefst ook van de graven met de oude rechten. Het is daarbij financieel om het even of die inkomsten komen uit de begraafrechten, uit de onderhoudsrechten, of uit de grafrechten. Zo kan het zinvol zijn het ene tarief te verhogen en het andere te verlagen, zodat per saldo alle gebruikers van de begraafplaats in voldoende mate bijdragen aan de dekking van de kosten.

Maatregel 11 uitwerken discussienotitie tarieven

3^e kwartaal 2009

Uitwerken een aantal scenario's voor de tarieven op hoofdlijnen met daarbij een variant met hogere opbrengsten en een opbrengstneutrale variant

- *onderhoud wel/niet integreren in grafrecht*
- *herziening tarievenstructuur (ene tarief hoger, ander lager) om daarmee via het tarief het hergebruik van graven te stimuleren en tevens te zorgen voor dekking van de kosten voor de begraafplaats.*

6.3 Wat kunnen we nog meer doen?

Aanpassen verordening en tarieven na vaststelling nieuwe wet op de lijkbezorging.

De nieuwe mogelijkheden die zijn opgenomen in de nieuwe wet op de lijkbezorging hebben een positief effect op kosten en opbrengsten. De gemeente kan minder kosten maken door het wegvallen van de informatieplicht aan rechthebbenden na afloop van de grafrechttermijn. De uitgiftetermijn voor de rechten op een urnengraf en urnennis verlagen van 20 jaar naar 10 jaar heeft een effect op de beschikbaarheid van het aantal urnengraven en urnennissen. Hierdoor wordt een verdere uitbreiding uitgesteld.

Uitgifte speciale plekken tegen speciaal tarief

Het is mogelijk om speciale plekken tegen een speciaal (extra hoog) tarief uit te geven om zo meer dekking voor de begraafplaats te krijgen. Dat geldt mogelijk ook voor een eventueel op te richten graf in een galerijgraf. Eventuele meerkosten voor een graf kunnen dan overigens worden gecompenseerd door minderkosten voor de grafsteen.

7 Regelgeving en overig

Grafrechten en grafonderhoud

In de bestaande verordening lijkbezorgingsrechten zijn meerdere termijnen mogelijk voor het grafonderhoud en grafrecht. Vooral de veelheid van termijnen bij het grafonderhoud is administratief niet praktisch. Het is handiger om het aantal mogelijkheden te beperken. Bovendien vereist de nieuwe wet op de Lijkbezorging dat voor verlenging van grafrechten één vaste termijn wordt gekozen: minimaal 5 jaar of een veelvoud daarvan. Omdat 10 jaar het meest voorkomt, stellen we voor om bij verlenging altijd 10 jaar te kiezen. Verder stellen we voor de termijnen voor het grafonderhoud en het grafrecht uit praktische overwegingen gelijk te trekken.

Termijnen kindergraven

Voor kindergraven worden speciale lagere tarieven geheven. Die lagere tarieven voor kindergraven vinden hun oorsprong uit de tijd dat kindersterfte nog veel voorkwam. Gelukkig is kindersterfte tegenwoordig een uitzondering. Een bijzonder tarief is hiervoor niet meer noodzakelijk. Voor kindergraven kunnen daarom dezelfde tarieven worden gehanteerd. Gezien de leeftijd van de nabestaanden (vaak jonge ouders) is het echter wel wenselijk daarvoor een verlengde graftermijn (van in totaal 40 jaar) te hanteren.

Maatregel 12 aanpassen legesverordening

eind 2009

Vereenvoudigen van de tarieven in de tarievenverordening

- voor het verlengen van grafrechten altijd dezelfde termijn hanteren van 10 jaar
- Voor onderhoud zelfde termijnen hanteren als graftermijnen
- Kindergraf zelfde grafrecht als eigen graf met 2x langere termijn
- Opnemen omschrijving onderhoud
- tarieven afronden op hele euro's

Grafonderhoud

Het is niet duidelijk welke onderhoudskosten onder de term grafonderhoud vallen. Het onderhoud op de begraafplaats is onder te verdelen in algemeen onderhoud (paden, singels etc) en onderhoud van de door de rechthebbende aangebrachte individuele grafmonumenten. De vraag is of de gemeente verantwoordelijk is voor het onderhoud aan de grafmonumenten. Veel gemeenten besluiten om het onderhoud aan grafmonumenten over te laten aan de rechthebbende.

Een omschrijving van het onderhoud komt alleen voor in uitvoeringsbesluit grafbedekking. In dit uitvoeringsbesluit staat nu vermeld dat de gemeente verantwoordelijk is voor het dagelijks onderhoud en de schoonmaak etc. Hiermee ontnemt de gemeente zichzelf een argument bij het niet verzorgen van het onderhoud.

Rooms-katholieke begraafplaats en Joodse begraafplaats

De RK-begraafplaats is als bijzondere begraafplaats in beheer bij het Parochiebestuur. Indien het bestuur de begraafplaats wil sluiten of uitbreiden dan kan dit slechts in samenspraak met de gemeente. De gemeente moet medewerking verlenen aan een verzoek om sluiting en/of uitbreiding. Het is dus zaak om regelmatig contact te hebben met het verantwoordelijk bestuur om een goede risicobeheersing mogelijk te maken.

De Joodse begraafplaats, waar ongeveer 130 mensen begraven werden, wordt als bijzondere begraafplaats onderhouden door de gemeente.

Maatregel 13 Overleg met bestuur RK parochie

1^e kwartaal 2009

Overleg met bestuur van de RK-begraafplaats over beschikbare ruimte op de begraafplaats

8 Overzicht maatregelen en planning

	Maatregelen	Effect kosten	Effect dekking	Effect service	Planning
1	Aanpassen beheersverordening	X	x	X	Begin 2009
2	Handhaven regels			X	2009
3	Plek zoeken nieuwe urnengraven			X	2009
4	Aanpassen financiële administratie	X			2009
5	Verbeteren begraafadministratie	x		x	1 ^e kwartaal 2009
6	Voorlichting inwoners en rechthebbenden			X	2009 -2010
7	Onderzoek particulier initiatief			x	2009
8	Onderzoek uitbreiding begraafplaats	X	x	x	2010
9	Aanpassen beheersverordening	X	X		Na vaststellen Wet op de Lijkbezorging
10	Jaarlijkse afstemming met marktpartijen				
11	Uitwerken discussienotitie tarieven	x	x		3 ^e kwartaal 2009
12	Aanpassen tarievenverordening	x	x		2009
13	Overleg met bestuur RK parochie				1 ^e kwartaal 2009

Bijlage 1: Cultuurhistorische graven gemeentelijke begraafplaats

Het college heeft op 27 juli 1993 de volgende lijst vastgesteld van belangrijke graven op de begraafplaats.

I Bijzondere personen				
Graf	Namen	Omschrijving	Onbepaalde duur	Afkoop onderhoud
K-013	Fam. Snouck van Loosen			
K-014	Fam. Snouck van Loosen			
C-033	Dr. H.C. van der Lee	Eerste geneesheer-directeur van het Snouck van Loosenziekenhuis 1901-1935. belangrijke rol in ontwikkeling van de gezondheidszorg. Er staat een monument in het plantsoen. Ontving gemeente medaille.	Ja	Ja
NC-10	Douwe Brouwer	Geschiedschrijver Enkhuizen		
H-016	Gerrit de Vos	221/2 jaar raadslid/16 jaar wethouder in één periode. Wethouder de Vosplein vernoemd. Ontving de gemeente medaille.	Ja	Ja
C-026	Cornelis Stapel	Directeur van de in 1903 opgerichte Scheepswerf Vooruit waar Douwe Brouwer boekhouder was. 35 jaar raadslid/17 jaar wethouder. Stuwende kracht achter de Zuiderzee Visscherij Tentoonstelling in 1930. Wethouder Stapelstraat vernoemt.		
F-023	Alexander Groen	oudste inwoner (103 + 8 mnd), schoolmeester. Ontving de gemeente medaille.	Ja	

II Gebeurtenis				
Graf	Namen	Omschrijving	Onbepaalde duur	Afkoop onderhoud
F-008-009		Oorlogsgraf		
J-004		Oorlogsgraf		
NB-012		Oorlogsgraf		
NB-048		Oorlogsgraf		
NC-004		Oorlogsgraf		
NC-009		Oorlogsgraf		
NC-014		Oorlogsgraf		
NJ-016		Oorlogsgraf		
X-001		Oorlogsgraf		
X-003		Oorlogsgraf		
X-004		Oorlogsgraf		
X-005		Oorlogsgraf		
X-006		Oorlogsgraf		
NC-014		Oorlogsgraf bombardement 15 maart 1945	Ja	
NC-018		Oorlogsgraf bombardement 15 maart 1945	Ja	
NC-019		Oorlogsgraf bombardement 15 maart 1945	Ja	
NJ-050		Oorlogsgraf bombardement 15 maart 1945	Ja	
NJ-059		Oorlogsgraf bombardement 15 maart 1945	Ja	

NJ-060		Oorlogsgraf bombardement 15 maart 1945	Ja	
NN-001	Moeder en dochter	Oorlogsgraf bombardement 15 maart 1945	Ja	

III Bedekking				
Graf	Namen	Omschrijving	Onbepaalde duur	Afkoop onderhoud
X-vak		<u>Eerst uitgegeven graven 1831</u>		
Nr. 2	C. de Koningh	Oud raadslid.		
<u>graf met staande steen (a) tekst (b) of hele bedekking (c)</u>				
A-068	van Doornik	b oud gedicht		
A-069	Ritzo Hoeve	b (terug naar halve maan) bijzonder gedicht		
A-088-089	Gramberg	C	Ja	Ja
C-024	Schuit	C	Ja	
C-062-063	v.d. Hoeven	c grafzerk met openliggende Bijbel met tekst	Ja	
C-072	Blok	a uit een blok gehouwen met marmer banden	Ja	
C-089	Enzlin	c randversiering uit een stuk	Ja	
D-029	Lakeman	C	Ja	
D-035	Schild	a tekst als schild gehouwen	Ja	
D-049	Scholten	b scheepsramp waarbij 3 broers en hun neef op 6-10-1903 op Zuiderzee (IJsselmeer) omkwamen	Ja	
D-109	Crevecoeur	c ter plaatse gemetselde rode stenen met letterplaat met orgelpijpen	Ja	
E-051	Rinkema		Ja	Ja
F-070		a apart model met versieringen		
G-059	Jonkman-de Haan	b moeder en dochter 100 jaar	Ja	Ja
H-001	Zijlstra	C	Ja	
H-015	Scholten-Huding	C	Ja	Ja
I-045	Volgers	a vroeger veel voorkomend		
I-054-055-056	v.d. Meulen	c (in oude staat) met grafnummers in steen	Ja	
J-007	de Ridder	C	Ja	
L-031	Verleg	c (op A-067) marmer bloempul plantgaten uitgehouwen		
M-093	Harder	b penningmeester van ondersteuningsfonds Helpt elkander	Ja	Ja
O-020	v.d. Houten	a trapgeveltje	Ja	
Q-045	Jurgens	a uit een blok marmer gehouwen met uitgebeitelde bloemenvaas	Ja	Ja

Bijlage 2: Overzicht sterftcijfers en aantal begravingen

In de volgende tabel is aangegeven wat de verwachte sterftcijfers in Enkhuizen zijn voor de periode tot 2050, evenals het aantal begravingen. Deze sterftcijfers zijn gebaseerd op de CBS-cijfers van 1985 – 2007.

Sterfte cijfers (op basis van CBS gegevens 1985-2007)

Perioden	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Enkhuizen sterfte	134	137	139	142	144	147	149	152	155	157	159
Aantal begraven	63	63	63	62	62	62	61	61	61	62	62

Perioden	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Enkhuizen sterfte	161	163	166	168	171	172	174	176	178	180
Aantal begraven	62	63	63	64	64	63	63	63	62	62

Perioden	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039
Enkhuizen sterfte	182	184	186	188	190	192	194	196	198	200
Aantal begraven	62	61	61	62	63	62	62	63	63	62

Perioden	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050
Enkhuizen sterfte	202	205	207	209	211	213	215	217	219	221	223
Aantal begraven	63	63	62	63	63	62	62	63	61	62	62

Methodiek

In het model is op basis van 10 jaar historie een berekening gemaakt voor de te verwachten sterfte in Enkhuizen voor de periode 2009- 2050. Bij het berekenen van de capaciteit van de begraafplaats zijn de volgende variabelen opgenomen in het onderliggende berekeningsmodel. Voor de berekening zijn wij uitgegaan van de ontwikkeling van het aantal inwoners. Vervolgens zijn de bij het CBS bekende aantal overledenen van de gemeente Enkhuizen opgevraagd en in het model ingevoerd. Deze ontwikkeling is vergeleken met het landelijk sterftcijfer. De midden prognose voor de sterfte van het CBS is aan het model toegevoegd. Deze prognose is doorgerekend naar de bevolkingsprognose van de gemeente Enkhuizen. Door een koppeling met de ontwikkeling in de verhouding tussen begraven en cremen afkomstig van het LVC is vervolgens de prognose voor het aantal te verwachten begravingen op de begraafplaats in Enkhuizen berekend.

De sterfte in Enkhuizen zal in de onderzochte periode toenemen van 134 per jaar in 2009 naar 223 sterfgevallen per jaar in 2050. De verhouding begraven/cremeren zal in deze periode verder verschuiven van 48/52 in 2008 naar 28/72 in 2050. Door deze ontwikkeling blijft het aantal verwachte begravingen op de begraafplaats stabiel op ca 63 begravingen per jaar.

Bij ongewijzigd beleid zal het laatste vrije eigen graf in 2017 worden uitgegeven, Het laatste algemene graf wordt in 2017 bezet en in de loop van 2011 zal het laatste urnengraf worden uitgegeven.

Bijlage 3: Capaciteitberekening

In het bovendeel van de tabel zijn de uitgegeven graven aan het eind van het jaar opgenomen. Elk jaar worden hieraan de in dat jaar uitgegeven graven aan toe gevoegd.

In het onderste deel zijn de nog beschikbare graven opgenomen.

In dit deel van de tabel is duidelijk te zien dat bij ongewijzigd beleid het aantal beschikbare urnengraven in 2012 onder 0 uitkomt. Dit houdt in dat het laatste vrije urnengraf in de loop van 2012 wordt uitgegeven. Voor de eigen graven geldt dat in 2017 het laatste vrije graf wordt uitgegeven.

Cumulatief uitgegeven	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
aantal afgekochte graven	721	721	721	721	721	721	721	721	721	721
aantal eigen graven	1.383	1.429	1.473	1.517	1.562	1.605	1.648	1.692	1.734	1.777
aantal kindergraven	55	55	56	56	56	56	57	57	57	57
aantal plaatsen algemene graven	121	127	133	139	145	151	157	163	169	175
aantal urnengraven	73	81	89	97	105	113	121	129	137	145
aantal urnennissen	93	99	105	111	117	123	129	135	141	147
totaal al uitgegeven	2.446	2.513	2.580	2.647	2.715	2.782	2.851	2.921	2.991	3.062
Totaal nog uit te geven										
aantal eigen graven	377	332	287	243	199	155	112	68	26	17-
aantal plaatsen algemene graven	49	43	37	31	25	19	13	7	1	5-
aantal urnengraven	28	20	12	4	4-					
aantal urnennissen	113	107	101	95	89	83	77	71	65	59

Bijlage 4: Financieel overzicht product begraven

De kosten en opbrengsten voor het product begraven kunnen op twee manieren worden geraamd en geadmistreerd:

- 1) op basis van kosten- en opbrengstesoorten
- 2) op basis van activiteiten of deelproducten

De bestaande financiële administratie voor de begraafplaats is ingericht op kosten- en opbrengstesoorten.

1. Verdeling naar kosten- en opbrengstesoorten

In de volgende tabel zijn de cijfers van de begroting en rekeningen van de afgelopen jaren samengevat. Om het overzichtelijk te houden zijn verschillende kostensoorten samengevoegd (ingedikt).

Product begraafplaats			
verdeling op kostensoort			
bedragen x €1.000	begr07	rek07	begr08
overige goederen & diensten	€ 22-	€ 19-	€ 31-
inhuur personeel	€ 42-	€ 51-	€ 50-
doorber erfpachtcanon	€ 17-	€ 17-	€ 17-
doorber apparaatslasten	€ 168-	€ 166-	€ 135-
mutaties voorziening gebouwenonderhoud	€ 4-	€ 4-	€ 4-
kapitaallasten	€ 7-	€ 7-	€ 9-
totaal kosten	€ 260-	€ 262-	€ 245-
storting in voorziening	€ 60-	€ 76-	€ 60-
totaal geboekte kosten	€ 320-	€ 338-	€ 305-
overige opbrengsten	€ 1	€ -	€ 0
opbrengsten uit tarieven begraafplaats	€ 117	€ 108	€ 101
vooruitbet opbr begraafplaats	€ 46	€ 23	€ 25
totaal opbrengsten	€ 163	€ 131	€ 126
opbrengst uit voorzieningen begraven	€ 39	€ 12	€ 16
totaal geboekte opbrengsten	€ 202	€ 143	€ 142
totaalsaldo	€ 118-	€ 195-	€ 163-

Wat valt op?

- Het product begraven is niet kostendekkend. De kosten zijn ruim hoger dan de opbrengsten.
 - 50% kostendekkend in 2007 als geen rekening wordt gehouden met de storting en onttrekking uit voorzieningen
 - 42% kostendekkend in 2007 als wél rekening wordt gehouden met de storting en onttrekking uit de voorzieningen
- De doorbelaste apparaatskosten vormt de grootste kostenpost. Dit bestaat uit de salariskosten van de personeelsleden die werkzaamheden voor het product begraven uitvoeren, vermeerderd met een opslag voor algemene (concern)overhead. In de begroting 2009 is de doorbelasting van de apparaatskosten verlaagd tot € 115.000, waarvan ongeveer de helft bestaat uit salariskosten.
- Er wordt jaarlijks meer in de voorziening gestort (in 2008 begroot op € 60.000) dan onttrokken (in 2008 begroot op € 16.000). Dit komt omdat in het verleden de vooruitbetaalde bijdragen niet in de voorziening waren gestort en er dus te weinig is gespaard.

2. Verdeling naar activiteiten

Het product begraven kan in de volgende activiteiten worden onderverdeeld:

Onderwerp	Wat valt hier onder?
Uitgaven	
1. beheren /onderhouden begraafplaats	<u>Groenbeheer</u> : maaien, hagen knippen, snoeien bomen, blad opruimen, grindpaden, beplanting, etc. <u>Vastgoedbeheer</u> : onderhoud gebouwen, gas, water, elektra, afval, OZB, erfpacht, etc. <u>Onderhoud graven en urnenmuur</u> : het schoonhouden en rechtzetten van graven, grafstenen en urnenmuur.
2. beleid, regie en administratie begraafplaats	<u>Beleid en regie</u> : opstellen verordening, beleidsvoorstellen, voorlichting, advisering, afhandeling vragen/klachten, etc. <u>Administratie</u> : Bijhouden begraafregister, boekhouding, facturering, verlenging grafrechten, onderhoudscontracten, etc.
3. grafdelven en urnen plaatsen	Graafwerkzaamheden (openen en sluiten graf), voorlopen
Inkomsten	
1. bijdragen aan algemene beheerskosten	- verleende graf- en urnenrechten - bijdrage voor grafonderhoud
2. bijdragen voor vergunningen plaatsen grafsteen, monument, etc.	Leges voor het plaatsen van grafsteen, monument, etc. Dit betreft marginale inkomsten.
4. bijdragen voor begraven en grafdelven.	Vergoeding ter dekking van kosten van grafdelven, voorlopen, etc.
Verrekening met voorziening	
Voorziening vooruitbetaalde gelden	Grafrechten en onderhoudskosten graven worden voor meerdere jaren geïnd. Via de voorziening vooruitbetaalde kosten wordt dit meerjarig geëgaliseerd.

De gemeente houdt in de boekhouding niet precies bij hoe de kosten tussen de verschillende activiteiten zijn verdeeld. Er wordt geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid van het financiële pakket om daarnaast ook een indeling in activiteiten te hanteren.

Voor het algemeen beheer en de begraafadministratie heeft de gemeente een beheerder op de begraafplaats aangesteld. Het groenbeheer wordt uitbesteed aan aannemers. Ook het grafdelven wordt aan (gespecialiseerde) aannemers uitbesteed.

Bijlage 5: Tarieven Enkhuizen

Bij de (vigerende) begraafplaatsverordening 2009 hoort een tarieventabel. De gemeenteraad actualiseert deze tarieventabel jaarlijks. In de volgende tabel zijn de tarieven voor 2009 samengevat. Ter vereenvoudiging van de tabel zijn de bedragen afgerond op hele euro's. Verder zijn voor het overzicht de tarieven voor het grafonderhoud en voor het verlengen van het grafrecht op basis van 10 jaar vermeld.

Tarieventabel Enkhuizen 2009		tarief	tarief
afgeronde bedragen		ter dekking	ter dekking
		directe	alg kosten
		kosten	
graven			
grafrecht eigen graf	voor 20 jaar		€ 908
grafrecht eigen graf	verlenging 10 jaar		€ 227
grafonderhoud	voor 10 jaar		€ 620
grafonderhoud	voor 10 jaar (oude rechten)		€ 308
grafrecht kindergraf	voor 20 jaar		€ 227
grafrecht kindergraf	verlenging 10 jaar		€ 69
grafonderhoud kindergraf	voor 10 jaar		€ 308
grafdelven	openen/sluiten voor begraven (incl voorlopen)	€ 463	
grafdelven	inruimen eigen graf (schudden)	€ 408	
grafdelven	opgraven stoffelijke overschot(ten) uit graf	€ 408	
urnengraf of urnennis			
recht urnengraf of urnennis	voor 20 jaar		€ 453
recht urnengraf met 10 jaar	verlenging 10 jaar		€ 140
onderhoud urnengraf of urnennis	voor 10 jaar		€ 308
bijzetten/verwijderen asbus in urnengraf of -nis		€ 92	
bijzetten/verwijderen asbus in eigen graf		€ 117	
aanvullende diensten			
gebruik aula			€ 128
verstrooien as		€ 92	
plaatsen herdenkingsplaatje	voor 20 jaar	€ 92	
overschrijven recht		€ 29	
plaatsen van grafkelder in eigen graf		€ 463	

Opmerkingen

- Grafrechten worden in eerste instantie verleend voor 20 jaar. Deze termijn kan telkens worden verlengd met maximaal 30 jaar. Hierboven zijn alleen de verlengingstarieven voor 10 jaar vermeld.
- Rechten grafonderhoud worden geheven per jaar. Bij vooruitbetaling van 10 jaar of meer wordt korting gegeven.

Wat valt op?

- De verlengen van grafrecht bedraagt 62% van het oorspronkelijke tarief (rekening houdend met de termijn van 10 en 20 jaar).
- De tarieven voor een urnengraf of urnennis bedragen 50% van de tarieven voor een eigen graf.

Wat valt op in vergelijking met begraafplaatsen in andere gemeenten?

- In Enkhuizen wordt zowel naast het grafrecht ook jaarlijks grafonderhoudsrecht in rekening gebracht. In veel gemeenten is het grafonderhoudsrecht verdisconteerd in het grafrecht.
- De grafrechten in Enkhuizen zijn lager dan bijvoorbeeld in Stede Broec. Daar staat tegenover dat Enkhuizen grafonderhoud doorberekent en Stede Broec niet. Zo bedraagt het tarief voor grafrecht én onderhoud voor de 1e 20 jaar in Enkhuizen €2.085 en in Stede Broec €1.300 (inclusief vergunning voor zerk).

Bijlage 6: tarieven andere gemeenten

Onderzoek grafkosten 2008 omgerekend naar periode 20 jaar

gemeente	naam begraafplaats	begravenis	grafrecht	algemeen onderhoud	vergunning monument	onderhoud monument	totaal tarieven
Lelystad	Gemeentelijke begraafplaats	€ 1.400	€ 624	€ -	€ -	€ -	€ 2.024
Andijk	Gemeentelijke begraafplaats	€ 826	€ 1.140	€ -	€ 25	€ 1.420	€ 3.411
Drechterland	Gemeentelijke begraafplaats	€ 650	€ 1.300	€ 1.100	€ 100	€ -	€ 3.150
Enkhuizen	Gemeentelijke begraafplaats	€ 447	€ 875	€ 1.014	€ -	€ -	€ 2.336
Hoorn	RK Begraafplaats te Blokker	€ 415	€ 1.350	€ -	€ -	€ -	€ 1.765
Hoorn	Gem. begraafplaats Zwaag	€ 552	€ 917	€ 531	€ 28	€ -	€ 2.028
Hoorn	Gem. begraafplaats	€ 552	€ 1.375	€ 531	€ -	€ -	€ 2.458
Stede Broec	Sint Martinus Parochie	€ -	€ 1.740	€ -	€ -	€ -	€ 1.740
Stede Broec	Parochie vd Heilige Nicolaas	€ 345	€ 1.600	€ -	€ -	€ -	€ 1.945
Stede Broec	gemeentelijke begraafplaats	€ 224	€ 1.187		€ 112		€ 1.523
Wieringen	Gemeentelijke begraafplaatsen	€ 390	€ 1.262	€ 1.200	€ 120	€ 1.200	€ 4.172
Wieringermeer	Gemeentelijke begraafplaats	€ 963	€ 395	€ 1.833	€ 100	€ -	€ 3.291

In het door het LOB en Monuta uitgevoerde onderzoek naar de grafkosten in 2008 zijn de tarieven van gemeenten in Nederland met elkaar vergeleken. Uit dit onderzoek zijn de gegevens dusdanig weergegeven dat deze met elkaar te vergelijken zijn.

Bijlage 7: Advies over gebruik voorzieningen vooruitbetaalde kosten

Enkhuizen heeft twee financiële voorzieningen voor de begraafplaats ingesteld: de voorziening 'vooruitbetaald onderhoud graven' en de voorziening 'vooruitbetaalde grafrechten'. De werkwijze is als volgt. De inkomsten uit grafrechten en onderhoudsbijdrage voor graven zijn bedoeld ter dekking van de kosten voor meerdere jaren. De inkomsten worden daarom gesplitst in "inkomsten voor het eerste jaar" en "vooruitbetaalde inkomsten voor de toekomstige jaren". De vooruitbetaalde inkomsten worden gestort in de voorzieningen. Jaarlijks wordt hier weer een deel uit onttrokken ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten van de begraafplaats.

In het algemeen wordt het vanuit het principe van voorzichtigheid zinvol geacht om een financiële voorziening in te stellen om aan toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen. Echter het aanhouden van een dergelijke voorziening vereist conform de boekhoudregels uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wel een goede onderbouwing van de meerjarig te maken (onderhouds)kosten. Een dergelijke onderbouwing ontbreekt echter in Enkhuizen: er vindt geen matching plaats tussen de opbrengsten en de toekomstige kosten. Verder is de in Enkhuizen gehanteerde werkwijze van het heen en weer boeken van en naar de voorzieningen onoverzichtelijk en worden deze administratief niet correct verantwoord. Zie ook de opmerkingen hieronder.

De voorzieningen worden nu weliswaar gevoed met de vooruitbetaalde bedragen, maar de gemeente heeft niet duidelijk gemaakt welke kosten de komende jaren daaruit gedekt moeten worden. Daarmee is dus ook niet duidelijk of de voorziening voldoende gevuld is. Kortom, het ontbreekt aan een goede onderbouwing voor de aanwending van de voorziening. Daarmee voldoet de voorziening niet aan de eisen uit het BBV.

De gemeente heeft niet met een meerjarige raming van kosten en opbrengsten duidelijk gemaakt of hiermee het toekomstige onderhoud van de begraafplaats voldoende heeft gedekt. Nu al dekken de lijkbezorgingsrechten lang niet alle kosten van de begraafplaats. En met het huidige beleid en werkwijze geldt dit ook voor de toekomst omdat van veel oude graven geen inkomsten meer worden ontvangen.

Opmerkingen

- De manier waarop de voorzieningen worden aangewend (namelijk onttrekking aan de voorzieningen ten gunste van de exploitatie van de begraafplaatsen), is administratief niet correct. De commissie BBV schrijft hierover: *"De aanwending van een (gedeelte van een) voorziening wordt rechtstreeks ten laste van de voorziening geboekt. De aanwending is dus geen last en loopt niet via de exploitatie. Indien de aanwending ook weer ten laste van de rekening van baten en lasten zou moeten lopen, zou het bedrag twee maal als last worden verantwoord."* In Enkhuizen worden de lasten echter wél twee maal als last verantwoord.
- In verband met de kapitaallasten van de urnenmuur wordt een bedrag onttrokken uit de voorziening. Dit is niet correct volgens het BBV (zie ook advies accountant uit 2004).
- Het maken van onderscheid in twee voorzieningen voor vooruitbetaalde kosten is niet nodig. Beide zijn immers bedoeld ter dekking van algemene toekomstige kosten van de begraafplaats. Als gekozen wordt om een voorziening aan te houden, dan is één (gecombineerde) voorziening administratief makkelijker en duidelijker.

Advies:

- Maak met een 20-jarenraming duidelijk wat de jaarlijks te verwachten kosten en opbrengsten zijn. Zo wordt duidelijk welk bedrag jaarlijks op de begraafplaats uit de algemene middelen moet worden toegevoegd.
- Schaf tegelijkertijd de methodiek met de voorziening vooruitbetaalde rechten af. In plaats daarvan kan worden volstaan met het opnemen van de geraamde kosten en baten uit de 20-jarenraming in de meerjarenbegroting. Het saldo wordt dan gedekt uit de algemene middelen. Dit is administratief veel eenvoudiger en veel inzichtelijker voor budgetbeheerders, college en raad. Bovendien gaat het niet om grote bedragen.

Bijlage 8: inventarisatie graven

De inventarisatie van de uitgegeven en vrije graven in november 2008 laat het volgende beeld zien.

In gebruik zijnde graven / nissen

	eenheid	Totaal gebruikt	Dubbele rij	Machinaal probleem	Onder- zoek rechten	Blokkade	Gerese- veerd
Urnennissen		93			5		
Urnengraven		73			4		
Eigen graven	2 diep	1.383	15		55	56	33
Cultuurhistorische graven	nvt	34					
Oorlogsgraven	nvt	17					
Afgekochte graven	2 diep	670	13		76		
Kindergraven	stuks	55			4	1	
Algemeen graf	begraafplekken	121		1	17	11	
Totaal		2.280	28	1	152	68	33

Bij algemene graven is het aantal plaatsen vermeld = 2 per grafruimte.

Vrije graven / nissen

		Totaal vrij	Dubbele rij	Machinaal probleem	Onder- zoek rechten	Blokkade	Gerese- veerd
Urnennissen		103					
Urnengraven		28					
Eigen graven		362	21	120	24	6	
Kindergraven		12			1		
Algemene graven		49		1	6	1	
totaal		423					

Bij algemene graven is het aantal plaatsen vermeld = 2 per grafruimte.

Deze inventarisatie is als basis gebruikt voor het capaciteitsonderzoek gebruikt.